

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Exemplorum Libri Tres

Liber Secundus, Siue Exempla, In Septem Capitalium Vitiarum
Detestationem, Per Quadragesimam, Anno M. DC. XLVI. narrata

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1650

§. 12. Irati & insani comparatio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48186](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48186)

*Esse negas coctum leporem poscisq; flagellum,
Manis Cinna cocum scindere, quam leporem?*

Senec. l. 1. de
ira c. 2.

inquit Martialis. *Quid gladiatoribus, ait alius, quare populus irascitur? & tam iniquè, ut iniuriam putet, quòd non libenter pereunt? Et pueri, si ceciderint, terram verberari volunt, & saepe nesciunt quidem cui irascuntur, sed tantùm irascuntur sine causa, & sine iniuria.* Quoties nos coco, quoties equo, quoties cani irascimur latranti? quoties calamo è quo sepia non fluit, quia malè à nobis fissus est, succensemus, eumque in mensa contudentes diffringimus? quin & ianux stridenti, & frigido, vel calido cœlo, & viæ prolixiori, & cultro non satis acuto, & denique cui non indignamur? Etiam nobis ipsis. Timanthes Cleonæus athleta, cùm, & viribus senio defectis, & de consuetudine, ingentem arcum non posset intendere, quem iuuenis lunabat & flectebat, furori adeò indulfit, ut eam tantùm ob rem gladio seipsum peremerit.

XII.
IRATI ET IN-
SANI COMPA-
RATIO.
Senec. ep. 18.
ad Lucil.
Laert. in eius
vit.

Plato lib. 5.
de Rep.

Senec. lib. 1.
de ira, c. 1.

Quarò, an sic irasci, non sit insanire? an talis non possit iracundior Adriam putari? Quod igitur in alio detestamur, cur amamus in nobis? Siquidem, in vnoquoque homine, ut vel Epicurus agnouit, *immodica ira gignit insaniam*; & ut Bias apud Laërtium pronunciauit, *bono consilio, duo maximè contraria sunt, FESTINATIO, & IRACUNDIA. homo enim iracundus, cùm extra seipsum sit, vacuus est omni consilio.* Et ira facit à se ire. Iratos, inquit Cicero, *proprie dicimus exisse de potestate, id est, de consilio, de ratione, de mente.* Quod, teste Platone, contingit illis, qui more canum sæuiunt in lapidem. Duo sunt, quæ insaniam produunt, vnum omnibus patet, alterum in effectu detegitur. Illud est corporis commotio, istud præcipitatio sententiæ in grauissima damna erumpentis. Multi vnum, multi vtrumque in se reperient, si intueri se velint insanientes. De primo nos supra fecimus mentionem, Seneca sic loquitur: *Ut autem scias, non esse sanos, quos ira possedit, ipsum illorum habitum intueri. Nam, ut furentium certa indicia sunt, audax & minax vultus, tristis frons, torua facies, certus gradus, inquietæ manus, color versus, crebra & vehementius acta suspiria: ita irascentium eadem signa sunt. Flagrante & micante oculi, multus ore toto rubor, exastuante ab imis præcordys sanguine; labia quatiuntur, dentes comprimuntur, horrent ac subriguntur capilli, spiritus vocatus ac stridens, articulorum seipsos torquentium sonus, gemitus mugitusq;.*

ingitūq̄, & parum explanatis vocibus sermo praruptus, & complose
sapius manus, & pulsata humus pedibus, & totum concitum corpus, mag-
nasq̄ minas agens, facta visu & horrenda facies deprauantium se, atque
intumescantium. Nescias utrum magis detestabile vitium sit, an defor-
me. Deformitatem etiam D. Chrystomus proponit in hunc mo-
dum: Videbis iratos non secus ac insanos, turpiter in medium precipites
ferri: cum enim circa praeordia efferbuit ira, ignem emittit; tota infla-
tur facies, incomposita manus mouentur, & cetera. Cum hac faciunt,
tanquam amentes, nihil sentiunt, nihil intelligunt, sed asinorum more,
calcibus morsibusq̄, inuicem insultant. Ridiculum est spectaculum, vi-
dere duos sic inuicem insanientes; & ora, tanquam infernalium mon-
stra serpentibus succincta deformantes. *Qualem putas animum,
cuius extra imago tam foeda est?*

S. Chrystom.
hom. 3. in Io,

Verum insaniam hanc effectus alij detestabiliores reddunt.
Numquid enim parens ille puero, ob tam leuem & exigua noxam,
in tantum irasci debuit, ut eum lapidibus peteret? ut consauciaret?
ut occideret? Sed hoc exordium duntaxat fuit. *Cetera vitia impel-
lunt animos, ira precipitat. Ceteris etiam si resistere contra suos affectus
non licet, at certe affectibus ipsis licet stare: hac non secus quam fulmina
procellaq̄, & si qua alia irrationabilia sunt, quia non eunt, sed cadunt,
vim suam magis ac magis tendit. Quare ira primum ex patre tyran-
num, mox ex homine, belluam fecit. Itaque in filium erupit. Filio
sublato, in authorem reuersa, eum ad restim adegit. Sic vno vitio
duo ceciderunt. Nimirum, teste S. Basilio, quemadmodum torrentes
ad curua loca decurrentes secum obuia quaque trahunt: sic & iratorum
impetus violenti & instabiles omnia similiter percurreunt atque obruunt.
Quod & in exemplo nostro fuit videre. Neq; enim ira filium dun-
taxat & patrem interemit in desperationem versa; sed etiam causa
fuit; ut infans mergeretur, & ipsa denique mater totius se faceret
calamitatis appendicem, ita vitæ prodiga adeo naturæ oblita, ut
nec barbarus ex triuio id vnquam facturus fuisset.*

XIII.
PATRIS IRA
QVO SEVSQVE
EXTENDERIT?
Senec. lib. 3.
de ira. c. 1.

S. Basilius de
ira.

Tristis est hic euentus & dignum tragœdia argumentum, qua
Orestes, aut Oedipus ageretur. Sed nec à quotidianis moribus alie-
nus. Quid enim ira non dicit? quid non facit? nunquam nisi infi-
xo aculeo fugit, more vesparum, aut crabronum, quos quispiam
irritauit, Profecto ita est, si effectus eius damnaq̄ intueri velis, nulla
pestis

XIV.
EX IRA QUAM-
TAE CLADES?

Senec. lib. 1.
de ira. c. 2.